

УДК 316.74:78

Л. М. НЕСТЕРЕНКО

ВИНИКНЕННЯ МУЗИЧНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (ЗА ДАНИМИ ЕМПІРИЧНОГО СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

У статті наведено аргументи стосовно доцільності використання поняття музичних преференцій унаслідок зміни соціокультурних умов функціонування комунікативної системи “композитор – реципієнт”, нових практик створення, поширення та сприйняття музики в межах культури. Пояснено етимологію цього поняття, репрезентовано модель, або схему, їх виникнення, що подана в контексті структурно-функціональної парадигми. На рівні емпіричного соціологічного дослідження проаналізовано елементи запропонованої схеми на прикладі музичних преференцій студентів різних професійних груп ВНЗ м. Луганська, розглянуто культурні практики студентської молоді в контексті повсякденності.

Ключові слова: музичні преференції, потреби, емоції, ситуації, культурні практики.

Проблема взаємовідносин музики й соціальних класів, груп і страт завжди викликала інтерес у науковців. Причиною звернення дослідників до зазначеної проблеми є суспільна роль музичного мистецтва, функціонування музики в межах праці та дозвілля, політики та культури, сім’ї та побуту.

Відзначимо, що одним із основних питань у контексті взаємовідносин музичного мистецтва та соціуму є вивчення музичних уподобань групи й особистості. Уподобання обраних об’єктів музичної культури є маркером стилів життя, засобом соціалізації та адаптації індивідів, результатом культурних практик тощо.

Зазначимо, що в умовах змін особливостей функціонування комунікативної системи “композитор – реципієнт”, нових практик створення, розповсюдження та споживання музичного мистецтва вивчення музичних переваг є необхідним та своєчасним.

У контексті питання соціологічного дослідження музичних уподобань існують певні особливості. Однією з них є науковий “арсенал” теорій та концепцій, які використовувались ще в умовах радянського соціального простору та залишились актуальними в численних працях дослідників і сьогодні. Найбільш популярним у роботах є оціночний підхід до вивчення музичних переваг у контексті нормативної естетичної теорії, із диференціацією індивідів за критерієм якості обраних музичних зразків на спільноти тих, хто має “правильні” або “неправильні” смаки.

Іншою особливістю соціологічного вивчення музичних уподобань є, навпаки, різноманіття підходів із боку спеціалістів різних галузей науки. У

межах соціологічного підходу методологічним підґрунтям вивчення музичних переваг є роботи соціологів, соціальних філософів та соціальних психологів Т. Адорно, Г. Андреєвої, М. Вебера, А. Здравомислова, Ф. Знанецького, У. Томаса, А. Шюца, Я. Щепанського, В. Ядова. Серед сучасних вітчизняних науковців аспекти дозвілля студентської молоді, розвитку духовного потенціалу, молодіжної культури та молодіжної субкультури, ціннісних орієнтацій, музичного семіозису, музичного та музично-естетичного сприйняття, культурних і культурно-дозвіллевих практик, культурного капіталу тощо розглянуто в працях російського педагога В. Лісовського, російських соціологів З. Сікович, Т. Щепанської, О. Омельченко, російського соціального психолога В. Семенова, українського соціолога, естетика Р. Шульги, українського філософа, естетика О. Капічіної, українського педагога В. Вербеця, українського психолога О. Костюка, українських соціологів Є. Головахи, Н. Паніної, Н. Победи, Ю. Тарабукіна, Л. Скокової, А. Ручки та ін. Різноманіття дисциплін вплинуло на різноманіття підходів до вивчення музичних переваг, що потребує більш детального вивчення цього поняття в контексті соціологічного підходу.

Проблемою у статті є те, що змінені умови функціонування музичної культури привели її до нових траєкторій виникнення музичних переваг. При цьому теоретичні методи дослідження, які використовувались у іншій соціокультурній ситуації та залучаються й до сучасних наукових розвідок, не повною мірою відповідають практиці виникнення цього феномену. Тому стає необхідним вибір й інших стратегій соціологічного дослідження, нових понять у контексті соціології, які привели б до адекватного відображення дійсного стану музичних уподобань у змінених умовах.

Метою статті є визначення та пояснення етимології поняття музичних переваг, репрезентація моделі, або схеми, виникнення останніх, а також аналіз даних емпіричного соціологічного дослідження на прикладі музичних переваг студентів різних спеціальностей ВНЗ м. Луганська.

Відмітимо, що поняття “музичні переваги” є достатньо новим у контексті вітчизняної соціології, проте вже популярним терміном у дослідженнях західних авторів [17]. При цьому на відміну від *музичних переваг* поняття “*преваги*” в останні роки широко увійшло в межі різних дисциплін, у тому числі й до соціології. Так, цей термін застосовується в різних напрямках соціологічних досліджень: у зв’язку із вивченням економічних переваг, політичних, електоральних, культурних тощо.

Перш ніж почати викладання даних дослідження, необхідно розглянути поняття переваг та пояснити його етимологію. У “Великому тлумачному словнику сучасної української мови” англословне поняття “превага” (від англ. preference) визначається як “перевага, пільга, яка надається кому-небудь у користуванні чимсь” [3, с. 1107]. У соціологічному словнику поняття “преваги” (від лат. praefereantia) трактується в

значенні пільг, що надаються за міжнародними домовленостями у цілях розширення торгівлі між країнами [10, с. 260].

На нашу думку, вивчення музичних преференцій у статті є цікавим завданням, оскільки, з одного боку, це поняття є досить новим, потребує досліджувати ще невідомі процеси та феномени. З іншого боку, нововведений термін не свідчить про відсутність досліджень музичних феноменів як у межах соціології, так і в межах інших підходів. Серед близьких понять і структур є, перш за все, естетичний смак, а також установки, ціннісні орієнтації, художні потреби та художні інтереси, габітус тощо [6].

У запропонованій нами моделі виникнення музичних уподобань використовуються елементи концепції диспозиційної регуляції соціальної поведінки особистості В. Ядова [16]. В основі диспозиційної концепції є схема, яка вважається в соціології загальноприйнятою основою регуляції поведінки. Диспозиційна структура складається із таких елементів: потреба → диспозиція ← ситуація. Принцип дії цієї схеми у механізмі установки, виявленому грузинським психологом Д. Узнадзе та його послідовниками, який має наступні складові: потреба → установка ← ситуація.

Вибір диспозиційної концепції зумовлено спільними ознаками “установчо-диспозиційних” структур: з одного боку, – музичних преференцій, з іншого, – установок, ціннісних орієнтацій, диспозицій. *Запропонована модель виникнення музичних преференцій є такою:* потреби → емоції та почуття → музичні преференції ← ситуації задоволення потреб → культурні практики → ← музичні преференції. Зазначимо, що “культурні практики → ← музичні преференції” утворили окрему підсистему в межах схеми виникнення музичних преференцій. Введення нового елемента – емоцій та почуттів – пояснюється об’єктом дослідження – *музичними перевагами* – та його специфікою.

Крім того, ми виходимо із системного підходу та подаємо музичні преференції ієрархізованою трирівневою системою, елементами якої стають вищезазначені складові. Зауважимо, що система музичних преференцій відрізняється від ієрархізованої чотирирівневої диспозиційної структури в контексті концепції В. Ядова в аспекті виключення елемента найвищого рівня – ціннісних орієнтацій. Крім того, зазначені підсистеми нашої моделі також мають трирівневу ієрархізовану побудову та є взаємоузгодженими між собою: кожному із трьох рангів музичних уподобань – нижчому, середньому й вищому – відповідає ранг потреб, емоцій, ситуацій та культурних практик.

З метою практичного вивчення проблеми виникнення музичних преференцій нами було проведено два емпіричних соціологічних дослідження та обрано метод анкетованого опитування. *Перше анкетоване опитування* побудоване за багатоступеневою квотною вибіркою та проведено серед студентів ВНЗ м. Луганська (вересень–жовтень 2011 р.): Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля (далі – СНУ

ім. В. Даля), Луганського національного університету імені Т. Г. Шевченка (ЛНУ), Луганського національного аграрного університету (ЛНАУ), Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка (ЛДУВС) (N=15440, n=831).

Зазначимо, що вікові ознаки вибірки відповідають умовам квоти: до опитування запрошено студентів від 17 років, 2–5 курсів денного відділення технічних та гуманітарних спеціальностей. Також зазначимо, що питання в анкетах російською мовою, оскільки викладання у вузах Луганська в основному проходить цією мовою.

Вибірку сформовано за навчальним закладом (табл. 1).

Таблиця 1

Вибірка за ВНЗ

№ з/п	ВНЗ	Кількість респондентів	Відсоток до респондентів
1	СНУ	498	59,9
2	ЛНУ	166	20,0
3	ЛНАУ	120	14,4
4	ЛДУВС	47	5,7
	Усього	831	100

Вибірка складається із двох підвбірок: студентів гуманітарних спеціальностей ($n^1 = 417$) та студентів технічних спеціальностей ($n^2 = 414$) (табл. 2).

Таблиця 2

Вибірка за спеціальностями

№ з/п	Спеціальність	Кількість респондентів	Відсоток до респондентів
1	Технічна	414	49,8
2	Гуманітарна	417	50,2
	Усього	831	100

Друге анкетоване опитування є суцільним опитуванням, що проводилось серед студентів музичних вузів II та IV рівнів акредитації: Луганського національного університету імені Т. Г. Шевченка (ЛНУ), Луганської державної академії культури і мистецтв (ЛДАКМ), коледжу Луганської державної академії культури і мистецтв (КДАКМ, відділення музики та відділення культури) (N = 390) (квітень–травень 2011 р.).

Середній вік респондентів гуманітарних та технічних спеціальностей становив 19,5 років та 21,9 років – щодо опитаних музикантів.

Інструментарій дослідження становили дві анкети, призначені для опитування різних категорій респондентів: студентів не музичних – технічних і гуманітарних та студентів музичних спеціальностей. Також у разі відсутності значущої різниці між відповідями опитаних студентів гуманітарних та технічних спеціальностей, що не вимагатимуть їх окремого розгляду, ми ввели такі категорії, як опитані студенти – не музиканти (тобто об'єднання груп респондентів технічної та гуманітарної професії) та сту-

денти-музиканти. Оскільки обом анкетам було надано переважно однакові ознаки, було створено можливість порівняльного аналізу отриманих даних щодо цих ознак.

Першим елементом схеми виникнення музичних преференцій та взагалі умовою їх виникнення є *потреби*. Відповідно до даних емпіричного соціологічного дослідження, слухання музики для всіх професійних груп опитаних студентів пов'язане з певними цілями. Перш за все, музика виконує життєво необхідні функції: впливає на створення певного настрою, є засобом релаксації, потрібна для створення душевного комфорту респондентів. Навіть для професійних музикантів музичне мистецтво як образ життя виконує лише четверту за значущістю функцію (табл. 7, 8).

Обрані респондентами варіанти відповідей щодо цілей слухання музики відобразили *нижчий рівень потреб – психофізіологічних*. Такі дані підтвердили результати багатьох соціологічних досліджень щодо пріоритетної ролі вітальних потреб, які задовольняються засобами музики, в системі потреб людини взагалі й у контексті системи потреб студентів – зокрема, не залежно від їх професійної зорієнтованості [6; 13].

Реалізація *потреб середнього рівня – психологічних* – супроводжується появою емоцій, а саме емоційними реакціями середнього рівня. Прикладом є потреби безпеки – захисту, бажання позбутися страху та невдач – за відомою “пірамідою” потреб А. Маслоу, крім того, потреба емоційних переживань.

Введення ознаки щодо потреби моральних переживань стало необхідним унаслідок отриманих даних соціологічних досліджень різних авторів, у контексті яких виявлена периферійна роль моральних цінностей для сучасних студентів та домінування матеріальних цінностей [1]. Так, на запитання “Які почуття виникають у Вас у процесі слухання музики найчастіше?” отримані відповіді показали таку картину. Респондентами всіх професій були обрані любов та дружба, надія на краще майбутнє та віра в добро та справедливість (Опитані могли обирати всі варіанти відповідей, які підходять, тому загальний результат перевищує 100%) (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл відповідей на запитання – “Які почуття виникають у Вас під час слухання музики найчастіше?” – респондентів технічних та гуманітарних спеціальностей

№ з/п	Варіант відповіді	Технічна	Гуманітарна
1	Віра в добро, справедливість	11,4	11,8
2	Любов до Батьківщини	4,7	5,8
3	Сподівання на краще майбутнє	26,2	29,7
4	Прагнення допомогти тим, хто цього потребує	8,4	7,5
5	Бажання бути гідним любові, дружби	28,1	42,3
6	Інше	11,1	18,1
7	Ніяких почуттів музика не викликає	14,3	8,5
8	Важко відповісти	20,0	11,8
	Усього	124,2%	135,5%

Поясненням переваги почуття любові та дружби для всіх професійних груп студентів є вікові ознаки студентів, завдання та цілі, які стоять перед молодими людьми на цьому етапі їх життя: пошуком та обиранням супутника життя, а також цінностями спілкування з друзями. Крім того, порівняння даних стосовно різних професійних груп студентів показало, що для студентів-гуманітаріїв почуття любові та дружби є більш значущим, аніж для респондентів технічних та музичних спеціальностей, відповідно 42,3%, 28,1% та 32,2%.

Натомість варіант відповіді щодо почуття віри в добро та справедливість більшою мірою характеризує групу респондентів-музикантів, аніж гуманітаріїв та представників технічної професії – 23,2%, 11,8% та 11,4%. Ми пояснюємо такі дані засвоєнням установок віри в добро, справедливість, які становлять сенс більшості класичних музичних творів, останні слухають студенти музичних спеціальностей упродовж усіх років навчання у вузі (табл. 4).

Таблиця 4

Розподіл відповідей на запитання “Які почуття виникають у Вас під час слухання музики найчастіше?” респондентів музичних спеціальностей

№ з/п	Варіант відповіді	Кількість відповідей	% відповідей	% спостережень
1	Віра в добро, справедливість	90	17,4	23,2
2	Любов до Батьківщини	16	3,1	4,1
3	Сподівання на краще майбутнє	119	23,0	30,7
4	Прагнення допомогти тим, хто цього потребує	38	7,4	9,8
5	Бажання бути гідним любові, дружби	125	24,2	32,2
6	Інше	90	17,4	23,2
7	Ніяких почуттів музика не викликає	1	0,2	0,3
8	Важко відповісти	38	7,4	9,8
	Усього	517	100,0%	133,2%

Нарешті, до *вищих соціальних потреб*, що задовольняються можливостями музики, належать потреби спілкування, почуттів (любові, інтересу, емпатії), естетичні потреби, досягнення, творчої реалізації та самореалізації (А. Маслоу).

З-поміж значної кількості соціальних потреб студентської молоді однією з помітних є необхідність спілкування, при цьому, як виявилось, для значної частини студентської молоді спілкування проходить за посередництвом музики [7].

Згідно з відповідями респондентів, слухають музику разом із друзями – 26,7% спеціалістів технічної галузі, 26% – гуманітарної, 19,6% – музичної; обмінюються музичними записами, файлами – 27,5%, 24,7% та 20,5% відповідно; разом відвідують концерти, дискотеки та нічні клуби –

17,7% 18,5% та 15,1%; крім того, обговорюють музичні новини та спілкуються в Інтернеті на форумах та чатах 4,7%, 5,7% та 5,6% відповідно.

В аспекті значущості для студентів потреби спілкування наші дані підтверджуються результатами іншого емпіричного соціологічного дослідження за темою “Становище студентської молоді України”, проведеного співробітниками Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка у грудні 2008 р. в усіх областях України, АР Крим та місті Києві. За результатами опитування студентів 2–6 курсів ВНЗ III–IV рівнів акредитації на запитання анкети “*Чим саме Ви займаєтесь у вільний час і як регулярно?*” варіант відповіді “зустріч з друзями, коханою людиною, щоденно” обраний найбільшою кількістю респондентів – 40,7% [11].

Наступним елементом моделі виникнення музичних переваг є *емоції та почуття*. Між потребами та емоціями існує взаємозв’язок, який розглядався П. Анохіним, Л. Божовіч, В. Вілюнасом, Б. Додоновим, К. Ізардом, П. Симоновим, С. Рубінштейном, З. Фрейдом та іншими дослідниками. Сутність цього взаємозв’язку полягає в тому, що проявом, сигналом появи певної потреби стають емоції та почуття.

У нашому дослідженні вивчався вплив музики на індивідів у аспекті подолання негативних емоцій та почуттів, зокрема, стану стресу. Ця сторона структури музичного сприйняття є на сьогодні особливо актуальною, оскільки стресовий стан може з’явитись у кожної людини, особливо у молоді та незахищеної, у кризових ситуаціях, що склалися в різних сферах українського суспільства, – економічній, політичній, сімейній та інших, і слухання музики може допомогти людині подолати складну в соціально-психологічному сенсі ситуацію. При цьому поширеною серед експертів є думка, що саме мистецтво становить дієвий засіб психотерапії у зв’язку з його можливостями позбавити людину від негативних емоційних переживань та сприяти встановленню внутрішньої рівноваги [8; 14].

Так, відповіді на запитання анкети “Якщо у Вашому житті з’явилась проблемна ситуація, і Вам необхідно зняти стрес, набути душевного спокою, звернення до якого виду мистецтва, у першу чергу, допомагає Вам досягти бажаного стану?” показали такі дані: по-перше, респондентам всіх професійних груп у цій ситуації більше за інші види мистецтва допомагає музика, по-друге, кіно, по-третє, література, по-четверте, танок; відмітимо, що респондентам технічних спеціальностей танок, навпаки, більше, аніж література, допомагає в проблемних ситуаціях порівняно з опитаними гуманітаріями та музикантами.

Відзначимо, що різним професійним групам студентів допомагає зняти стрес та отримати позитивні почуття, з одного боку, одна й та сама музика, однакові музичні напрями, – це рок, класика, естрада, шансон, реп та клубна музика; з іншого боку, на перших позиціях за значущістю для цих груп респондентів знаходиться різна музика. Так, відповіді на запитання “*Якщо Вам допомагає зняти стрес музика, то яка саме музика най-*

більш ефективно допомагає досягти душевного комфорту, гармонії у відносинах із світом?” показали, що для респондентів технічних спеціальностей – це рок (24,9%), для гуманітаріїв – естрадна музика (30,8%), музикантів – класична музика (48,6%).

Музичні переваги. Музичні переваги виникають у разі актуалізації потреби та певної ситуації її задоволення. Як зазначалося, музичні переваги створюють трирівневу ієрархічну систему, при цьому критеріями диференціації рівнів останньої обрано значущість об'єкта для суб'єкта, ступінь його цінності, крім того, часові межі функціонування. Між різними “поверхами” музичних переваг є взаємозв'язок і можливість “переходу” з одного рівня на інший, при цьому музичні переваги вищого рангу включають і музичні переваги нижчих рангів.

Нижчий рівень ієрархічної системи музичних уподобань відображає їх виникнення на дорефлексивному, чуттєвому рівні. Ознаками виникнення музичних переваг є відчуття як нижчий рівень емоційних реакцій та співвідношення в комунікаційній системі “музика – індивід”. Відповідно, музичні уподобання є спрямованими на задоволення вітальних потреб у ситуаціях предметного рівня, появу відчуттів на “кшталт” знайома музика індивіду чи не знайома, виникає відчуття задоволеності або, навпаки, незадоволеності.

Емпіричним еквівалентом музичним перевагам нижчого рівня, на нашу думку, відповідає ознака щодо вибору респондентом значущих для нього джерел отримання музичної інформації: “Якщо Ви слухаєте музику під час дозвілля, то до чийої думки Ви прислухаєтесь у процесі її вибору?” Як виявилось, для респондентів технічного та музичного професійного профілю такою “референтною групою” стали вони самі. Так, більшість учасників опитування зазначили, що “ні до чийої думки не прислухаюсь, я сам (а) обираю музику” – 51,9% та 55,1%, відповідно. При цьому цю відповідь обрали лише на 0,2% менше опитаних гуманітаріїв порівняно з тими, які віддали перевагу думкам “друзів, знайомих” – 49,4% проти 49,6%.

Пояснити ці результати можливо тим, що більшість опитаних студентів різних спеціальностей прислуховуються насамперед до власних відчуттів та думок у процесі музичного сприйняття і обирають ту музику, яка в цій ситуації є для них необхідною, приємною, а вже потім звертаються до друзів, знайомих та інших авторитетних каналів отримання музичної інформації.

Середній рівень ієрархічної системи включає музичні вподобання, що виникають і на дорефлексивному рівні, й на рівні рефлексії. Музичні вподобання розрізняються за часом існування: одні можуть функціонувати у межах короткого часу, в межах ситуації “тут” та “зараз” та впродовж процесу емоційного переживання, натомість інші – в межах більш тривалого періоду часу, відповідно до сили переживання, ефекту впливу, що залишився у пам'яті індивіда.

Дані відповідей респондентів на запитання стосовно емоційного впливу музики “Які емоції та почуття викликає у Вас музика?” виявили, що дві третини респондентів технічних, гуманітарних і музичних спеціальностей музика “наповнює позитивними емоціями та переживаннями” – 67,6%, 65,7%, 61,5%, відповідно; крім того, “позбавляє від негативних переживань – тривоги, стресу, страху” – 12,8%, 10,8% та 9,5% опитаних; також “наповнює позитивними та позбавляє від негативних емоцій” – 10,4%, 13,4% та 15,4% респондентів; при цьому лише один відсоток опитаних студентів – не музикантів та менше ніж один відсоток музикантів зазначили, що музика не викликає ніяких емоцій (табл. 5, 6).

Таблиця 5

**Розподіл відповідей на запитання
“Які емоції і почуття викликає у Вас музика?”
респондентів технічних та гуманітарних спеціальностей**

№ з/п	Варіант відповіді	Технічна	Гуманітарна
1	Наповнює мене позитивними емоціями, почуттями, переживаннями	67,6	65,7
2	Позбавляє від негативних переживань – тривоги, стресу, страху	12,8	10,8
3	Наповнює мене позитивними емоціями і позбавляє від негативних	10,4	13,4
4	Інше	5,3	7,2
5	Ніяких емоцій не викликає	1,2	1,2
6	Важко відповісти	2,2	1,7
7	Немає відповіді	0,5	–
	Усього	100,0%	100,0%

Таблиця 6

Розподіл відповідей на питання “Які емоції і почуття викликає у Вас музика?” респондентів музичних спеціальностей

№ з/п	Варіант відповіді	Кількість респондентів	% до респондентів
1	Наповнює мене позитивними емоціями, почуттями, переживаннями	240	61,5
2	Позбавляє від негативних переживань – тривоги, стресу, страху	37	9,5
3	Інше	34	8,7
4	Ніяких емоцій не викликає	1	0,3
5	Важко відповісти	9	2,3
6	Наповнює мене позитивними емоціями і позбавляє від негативних	60	15,4
	Немає відповіді	9	2,3
	Усього	390	100,0%

Вищий рівень ієрархічної системи становлять музичні преференції індивідів, які виникають за умов актуалізації соціальної потреби та відпо-

відної ситуації задоволення цієї потреби. Музичні уподобання є усвідомленими індивідами та є свідомим вибором об'єктів музичної культури. Функціонування музичних уподобань цього рівня довготривале, оскільки пов'язане із ситуацією у сфері культури та дозволяє, зазвичай стабільною впродовж значного періоду часу.

Так, дані щодо критеріїв вибору об'єктів музичної культури, які ми отримали у відповідях на запитання “Скажіть, будь ласка, за якими критеріями Ви частіше за все обираєте музику для слухання під час дозволя?”, показали три основні критерії, обраних респондентами професійних підгруп. По-перше, “слухаю ті твори та тих виконавців, які подобаються мені” – 85% опитаних спеціалістів у галузі техніки, 86,8% – гуманітаріїв та 80,7% – музикантів; по-друге, “обираю музику, яка відповідає моєму настрою” – 64,9%, 76,4% та 66,1%; по-третє, “обираю музичні новинки” – 48,9%, 57,5% та 40,1% відповідно. Проте для респондентів – професійних музикантів новий варіант відповіді – “обираю музику, яка необхідна для мого професійного зростання” – зайняв третю позицію та став актуальним для 46% цієї категорії опитуваних.

Висновки. Аналіз даних емпіричного соціологічного дослідження дав змогу визначити деякі музичні преференції студентів ВНЗ різних спеціальностей. Подальше викладення даних дослідження дасть змогу вдосконалити модель виникнення цього музичного феномену, а також розробити це соціологічне явище в умовах сучасної соціокультурної ситуації.

Список використаної літератури

1. Арбеніна В. Професійно-статусні домагання сучасного студентства та їхні суб'єктивні чинники / В. Арбеніна, Л. Профатілова // Соціологічні дослідження: методологія, теорія, методи. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2009. – Вип. 23. – № 844. – С. 251–259.
2. Бурдьє П. Практический смысл [Електронний ресурс] / П. Бурдьє ; пер. с франц. А. Т. Бикбов, К. Д. Вознесенская, С. Н. Зенкин, Н. А. Шматко ; отв. ред. пер. и послесл. Н. Шматко. – Санкт-Петербург : Алетей, 2001. – 562 с. – Режим доступа: <http://bourdieu.name/content/burde-prakticheskij-smysl>.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
4. Волков В. В. Теория практик / В. В. Волков, О. В. Хархордин. – Санкт-Петербург : Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2008. – Вып. 2. – 298 с. (Серия “Прагматический поворот”).
5. Ковалиско Н. В. Теория практик, практики и исследование стратификационных порядков / Н. В. Ковалиско // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2010. – № 2. – С. 49–63.
6. Нестеренко Л. М. Музичні преференції: сутність, зміст, принципи формування / Л. М. Нестеренко // Вісник. Серія: Соціологічні науки. – Київ : Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – 2012. – № 1 (61). – С. 35–42.
7. Нестеренко Л. М. Потреби як соціально-психологічний механізм формування музичних преференцій студентів / Л. М. Нестеренко // Соціальні виміри суспільства : зб. наук. праць. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2010. – Вип. 2 (13). – С. 388–401.
8. Петрушин В. И. Музыкальная психотерапия: Теория и практика / В. И. Петрушин. – Москва : ВЛАДОС, 1999. – 176 с.

9. Скокова Л. Освіта та культурні практики населення / Л. Скокова // Українське суспільство 1994–2005. Динаміка соціальних змін / за ред. д. ек. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. – Київ : Інститут соціології НАН України, 2005. – С. 534–544.

10. Социологический энциклопедический словарь. На русском, английском, немецком, французском и чешском языках / ред.-коорд. академик РАН Г. В. Осипов. – Москва : ИНФРА-М-НОРМА, 1998. – 488 с.

11. Становище студентської молоді Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gurt.org.ua/news/events/14761/>. – Посилання з сайту Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України: www.niss.gov.ua.

12. Стиль жизни личности: теоретические и методологические проблемы / Л. В. Сохань, Е. И. Головаха, В. А. Тихонович и др. – Киев : Наукова думка, 1982. – 371 с.

13. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвіллієвої сфери в Україні : автореф. дис. ... д-ра соц. наук / Н. М. Цимбалюк. – Київ, 2005. – 34 с.

14. Шульга Р. П. Искусство в практиках культуры. Социокультурологический очерк / Р. П. Шульга. – Київ : Інститут соціології НАНУ, Інститут філософії НАНУ, 2008. – 200 с.

15. Шюц А. Совместное сочинение и исполнение музыки. Исследование социального отношения / А. Шюц // Смысловая структура повседневного мира / сост. А. Я. Алхасов ; пер. с англ. А. Я. Алхасова, Н. Я. Мазлумяновой ; науч. ред. пер. Г. Г. Батыгин. – Москва : Институт Фонда “Общественное мнение”, 2003. – 336 с.

16. Ядов В. А. О диспозиционной регуляции социального поведения личности / В. А. Ядов // Методологические проблемы социальной психологии. – Москва : Наука, 1975. – С. 89–105.

17. Schafer T. Determinants of Music Preference [Electronic resource] / Thomas Schafer. – Mode of access: <http://deposit.ddb.de/cgi-bin/docsern&idn=99338451>.

18. Sigg N. An investigation in to there lationship between music preference, personality and psychological well being [Electronic resource] / Nicola Sigg. – Mode of access: <http://aut.researchgateway.ac.nz/bitstream/10292/955/4/SiggN.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 06.08.2014.

Нестеренко Л. Н. Возникновение музыкальных предпочтений современной студенческой молодежи (по данным эмпирического социологического исследования)

В статье приводятся аргументы в отношении целесообразности использования понятия музыкальных предпочтений вследствие изменения социокультурных условий функционирования коммуникативной системы “композитор – реципиент”, новых практик создания, распространения и восприятия музыки в поле культуры. Поясняется этимология данного понятия, репрезентируется модель, или схема, их возникновения, представленная в контексте структурно – функциональной парадигмы. На уровне эмпирического социологического исследования анализируются элементы предложенной схемы на примере музыкальных предпочтений студентов различных профессиональных групп ВНЗ г. Луганска, рассматриваются культурные практики студенческой молодежи в контексте повседневности.

Ключевые слова: музыкальные предпочтения, потребности, эмоции, ситуации, культурные практики.

Nesterenko L. The Emergence of Musical Preferences of Modern College Students (According to Empirical Sociological Research)

The article presents arguments as to the appropriateness of using the notion of musical preferences due to changes in socio-cultural conditions of functioning communication system “composer-recipient” of new practices of creation, distribution and

perception of music in the field of culture. Explained the etymology of this concept, representing the model or design of their occurrence, presented in the context of structural-functional paradigm. Characterized by elements of the scheme, including “needs → emotions and feelings musical preferences → ← → situation meet the needs → cultural practices → ← musical preferences”. Indicated on a separate subsystem – “cultural practices → ← musical preferences” – in the context of the given model the emergence of musical preferences. The results of two empirical sociological research conducted, presents data on the choice of a particular music, technical means of listening to music on the part of the respondents three professional student groups – musicians, specialists in engineering and the humanities. The article deals with the most pressing needs of the students, one of which is communication; At the same time, as a rule, communication is mediated music. Analyzes the choice of music, conducted with a view to harmonizing the internal state in a situation of stress, instability, characterized by different sectors of society – political, economic, family and others. A comparison of the musical preferences of the respondents revealed their students and the difference caused by professional affiliation of respondents three student groups. Characterized by cultural practices that are considered from the point of view of the theory of Pierre Bourdieu. In accordance with this theory of practice related to the complex of dispositions and practical schemes of perception, evaluation and action. Describes the practice in the context of everyday concept of phenomenological sociology, coming from the last review as routine, stereotyped, repetitive actions of individuals. In an empirical case study cultural practices are treated as part of the method applied in the works Ukrainian sociologist N. Kovalisko as a three-component model – the conjunction: “position – disposition – the practice.” As a result of the use of the elements of this method is represented refined model the relationship of musical preferences and cultural practices: “the position → musical preferences → → ← cultural practices.” As the social position of the respondents selected students their specialization, future profession as a differentiating feature of their cultural practices.

Key words: *musical preferences, needs, emotions, situation, cultural practices.*